

Az időskor megjelenése az Európai Unió és Magyarország mesterséges intelligenciát szabályozó dokumentumaiban

Tövisskes Imre¹, Molnár Balázs²

¹ Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Filozófiai Tudományok Doktori Iskola

² Miskolci Egyetem, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3868-0315>

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, időskor, gerontológia, előítélet

Referátumunkban a legfontosabb hazai (1573/2020. (IX. 9.) Korm. határozat Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiájáról, valamint a végrehajtásához szükséges egyes intézkedésekről; Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája) és európai uniós (pl. Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése; Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról...) jogi és stratégiai dokumentumokat tekintjük át gerontológiai szempontból.

Célunk feltárni, hogy miként értelmezik Magyarország és az Európai Unió döntéshozói az időskort a mesterséges intelligencia világában, milyen mértékben és hogyan jelenik meg ez az életkori szakasz a vonatkozó dokumentumokban, mennyire vannak összhangban a megállapítások, elvárások az időskor korszerű, tudományos igényű megközelítéseivel.

Referátumunkban a dokumentum- és tartalomelemzés módszereire támaszkodunk, elemzéseink elsősorban kvalitatívak, bár helyenként statisztikai eszközökre is támaszkodunk.

Elemzésünkéből kiderül, hogy a gerontológiai szempontok és az időskor alig, inkább csak említés szintjén jelennek meg ezekben a dokumentumokban. Ahol megjelennek, ott is differenciálatlanul, az időskort egyetlen, monolitikus szakaszként kezelve fordulnak elő, figyelmen kívül hagyva a sokféleséget. Ebben a differenciálatlan keretben egyértelműen „hátrányként” kezelik az időskort a dokumentumok, védendő csoportként az időseket, gyakran egyazon kategóriában kezelve őket a fogyatékos személyekkel vagy a gyermekekkel. Például: „...a leszakadásban veszélyeztetett csoportok (fogyatékkal élők, idősek, digitális analfabéták, alacsony iskolázottságúak)...” (Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030, 31. o.); „Ez hatással lehet a megkülönböztetésmentességre és a különleges csoportok – például a gyermekek, az idősek és a fogyatékos-sággal élő személyek – jogaira is.” (Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése [2020], 26. o.). Mindez az időskorban rejlő

lehetőségek, humán erőforrás fel nem ismerésének, elherdálásának tűnik. Mindemellett a mesterséges intelligencia időskori életminőséget javító lehetőségei is elsikkadnak, inkább csak véletlenszerű „kiszólásként” hatnak, semmint tudatos elemző, törvényalkotó törekvésnek.

Referátumunk rámutat arra, hogy szükséges lenne az időskor és a mesterséges intelligencia viszonyát mélyebben, sztereotípiáktól mentesen átgondolni, amelyet a vonatkozó stratégiai és jogi dokumentumokban is érvényesíteni kellene. Mindez a gerontológia területén dolgozó szakemberek, érdekvédelmi szervezetek és egy szélesebb – nem csak időseket magában foglaló – társadalmi összefogással elérhető célkitűzés lenne.

Szerzők:

dr. Molnár Balázs főiskolai docens

Miskolci Egyetem, Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Tanárképző
Intézet

balazs.molnar2@uni-miskolc.hu

Töviskes Imre

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Filozófiai Tudományok
Doktori Iskola

toviskes@gmail.com